

تاریخچه چای در ایران

سروری بر چند سند

علی اکبر یزدانی

تحقیقات نشان می‌دهد که بوته چای را در حدود سه هزار سال قبل از میلاد مسیح در چین می‌شناختند. گیاه چای و انواع آن به حالت وحشی در شمال هند در ناحیه‌ای به نام آسام و مناطقی مانند نونیکین و لائوس می‌روید. هم‌اکنون کشت این گیاه در کشورهای چین، هندوستان، ژاپن، سیلان، جاوه، برزیل، نواحی شمال ایران و ... بسیاری از کشورهای اروپایی رواج دارد. از نظر کاشت و مصرف چای چین، اولین محلی است که این گیاه در آنجا در حدود ۲۷۰ سال قبل از میلاد مسیح کشت شده و به مصرف می‌رسیده است. مردم ایالت شان (shan) و برمه از برگ چای استفاده می‌کردند.

آنگاه پس از آن به سایر کشورها منتقل شده است. هم‌اکنون کشت چای از مدار ۴۲ درجه عرض شمالی تا ۳۳ درجه عرض جنوبی رواج دارد. از نظر گیاه‌شناسی و جغرافیایی، دانشمندان طبق بررسیها و تحقیقات انجام شده، مکان درختان وحشی چای را در ناحیه‌ای بین بوتان (یکی از ایالات جنوبی چین) و شمال هندوچین، بیرمانی و شمال شرقی هندوستان تعیین کرده‌اند. کشت چای از دوره یانگ تسه آغاز شد و پس از آنجا به طرف سواحل اقیانوس آرام و آنگاه به طرف جزایر ژاپن کشیده شده است که پس از آن نیز از سمت جنوب و غرب، کشت چای توسعه یافته و سپس به هندوستان، هندوچین و جزایر اندونزی رسیده است. تا مدت‌ها کشت و تولید چای تنها به کشور چین اختصاص داشت و دیگر کشورها از وجود این گیاه و مصارف آن اطلاع چندانی نداشتند. در زمان‌های بسیار کهن کاهن‌های بودایی برای خواندن دعای بیشتر و درمان بیشتر و درمان بسیاری از بیماریها از چای به عنوان یک عامل تقلیل‌دهنده خواب استفاده می‌کردند

که البته کشت اولیه چای نیز در این معابد انجام گرفته است.

تاریخچه کشت چای در ایران

از اوایل قرن بیستم چایکاری در کشورهای ایران و ترکیه آغاز شد. قبل از سال ۱۲۸۰ هـ.ش، کشت چای در ایران رواج نداشت و ایرانیان قدیم به جای چای، قهوه می‌نوشیدند. به همین دلیل چای‌خانه‌های امروزی همان نام سنتی خود یعنی قهوه‌خانه را حفظ کردند. در سال ۱۲۸۰ هـ.ش مطابق با سال ۱۹۰۱ (م) به علت علاقه دولت وقت ایران به کشت چای در کشور به مرحوم شاهزاده حاج میرزا کاشف السلطنه چایکار که در آن زمان ژنرال کنسول ایران در هند بود مأموریت داده شد تا چگونگی کشت و کار چای و اصول چایسازي را بیاموزد. مرحوم چایکار پس از مدت‌ها کار و تلاش روی مزارع چای در هند (حدود یکسال و نیم) موفق شد. اصول و فنون چایکاری را بیاموزد. پس از آن با موافقت دولت وقت هند دو هزار نهال را به ایران آورد بعد از مدتها تلاش و تحقیق و بررسی بهترین محل کشت آن را شهرستان لاهیجان شناخت.

پس از آن مرحوم چایکار با مشقات زیاد قطعه زمینی به مساحت حدود شش جریب در اطراف لاهیجان و همچنین مقداری زمین در اطراف تنکابن یافت و شروع به کشت این گیاه و تهیه چای خشک نمود. مرحوم چایکار بار دیگر در سن ۶۵ سالگی عازم هند و چین و ژاپن شد. متخصصینی را به استخدام دولت ایران درآورد تا چایکاری و چایسازي را به ایرانیان بیاموزند ولی متأسفانه، کاشف السلطنه در مراجعت از این سفر در سال ۱۳۰۸ هجری شمسی ۳۱ فروردین ماه از نزدیکی بوشهر با اتومبیل شخصی خود تصادف کرده و دار فانی را وداع گفت.

پس از کشت چای در لاهیجان، کشت این گیاه در سایر شهرهای شمالی ایران از قبیل لنگرود، سیاهکل، املش، رودسر، تنکابن، رامسر و برخی از شهرهای دیگر شمالی رواج یافت.

در سال ۱۳۰۹ سطح زیر کشت چای به ۱۰۰ هکتار رسید و در این سال اولین باغ کشاورزی در تنکابن تأسیس شد. سپس در سال ۱۳۳۰ سطح زیر کشت آن به ۱۰۲۸۱ هکتار رسید.

و اما در خصوص این سند که ارائه پیشنهادیست از سوی کاشف السلطنه به مجلس شورای ملی راجع به تأسیس زراعت چای در ایران

این سند مربوط به دوره ۴ بوده که در کارتن ۲۵ پوشه ۲۱ نگهداری می‌شود.

شرح سند

[نشان تاج و شیر و خورشید]

مجلس شورای ملی

وزارت جلیله فواید عامه و تجارت

شاهزاده کاشف السلطنه راجع به تأسیس زراعت چای و خدمتی که از این رهگذر به مملکت نموده‌اند شرحی به مجلس شورای ملی نگاشته‌اند که سواد آن لفاً ارسال می‌شود تا به استحضاریکه آنوزارتخانه در سابقه امر دارند بقسمی که مقتضی است اقدام و نتیجه را اطلاع دهند.

[نشان تاج و شیر و خورشید]

مجلس شورای ملی، نمره ۳۰۶۹، مورخه ۲۱ قوس ۱۳۰۰

حضور مقدس هیئت وکلاء مجلس شورای ملی دامت شوکتهم العالی

هر دولتیکه قدم به جاده ترقی و عظمت نهاد طریق منحصر بفرد او این بوده و هست که ابناء مملکت خود را بخدمت‌گذاری و درستی در عمل تشویق و ترغیب نماید و بر پاداش هر خدمتی از هر قسم عطایای مادی و معنوی دریغ نفرماید چنانکه امثال این مسئل در جمیع کتب و همه روزه در صفحات جرائد خارجه درج و ضبط است بنابراین معمول علاوه بر خدماتیکه این خادم در مدت چهل سال در وزارتخانه وزارت داخله انجام نموده که در این عریضه گنجایش شرح آن نیست در تأسیس زراعت چای خدمت بزرگی و ثروت عظیمی شد که ثمرات آن روزافزون است تقدیم این ملت و مملکت کرده است و برای انجام این خدمت بهترین ازمه عمر خود را با سرمایه هستی صرف نموده است بحمدالله تعالی نتیجه آخر این خدمت این است که فعلاً ایالت گیلان از خرید چای خارجه مشتی گردیده مازاد مصرف خود را بولایات داخله ایران و بروسیه حمل مینماید و اگر اثرات شوم جنگ بین‌المللی مانع بر پیشرفت این زراعت نمیشد. امروز یک قسمت بزرگ ایران از ضرر داغی خرید چای بی‌نیاز گردیده بود بموجب استانسیک گمرک در سال ۱۹۲۰ که سال گذشته است مقدار یک میلیون و یازده هزار و پانصد و بیست و هفت من چای وارد ایران شده است که در منی ده تومان و پائین‌تر تا چهار تومان بفروش رسیده است در صورتیکه، حداقل و متوسط آن را پنج تومان بگیریم/ ده کرور یکصد و سیزده هزار و دویست و هشتاد تومان می‌شود که همه ساله بلاعوض از مملکت گدا و مردم پریشان پول طلا بخارج می‌رود و اگر این بنده خادم بزحمت و امیدواریهای وزارت چنین سیل بنیان کن را پیش‌بینی و تهیه نکرده بود تا چندین قرن یک چنین ضرر عظیمی بر این ملت وارد بود. بهر حال در انجام این خدمت بزرگ آنچه از یکنفر ایرانی بی‌بضاعت مقدور بود از بذل جان و صرف مال دریغ نگردیده و بحمدالله نتیجه آنهم مشهور خاطر جمع عالم و اهالی ایران گردیده بدبختانه تکمیل نتیجه این خدمت که متضمن مصارف الیه است مقدور این خادم نیست چرا که فاقد از هستی گردیده و علاوه به هم چه از طرف اولیای دولت و ملت در مقابل چنین خدمتی بزرگ مورد توجه و مرحمت واقع نگردیده است و چون این بنده خدمتگزار در این فن متخصص و مؤسس هستم تعهد میتوانم کرد که بزودی انشاءالله تعالی

کلیه مملکت ایران را از احتیاج چای خارجه بیرون بیاورد ولی اجزای این تعهد مشروطه بر دو شرط است اولاً در دوران پاداش قابلی که خدمات گذشته را تقدیر فرمائید، ثانیاً موجبات اداری این رشته ثروت عظیم را که از قدرت این خادم خارج است تهیه فرمائید نظر بر این سابقه خدمت و پیشنهادی که کرده است سزوار نیست که تقاضای این خادم را در ردیف توقعات بی‌جا بشمار آرند بلکه ملت را فراهم کرده تا بر عالم ثابت نمایند که ایرانی از خود متخصص و کارفرما دارد قابل حکومت ملی میباشد ایران چه کرورها باشخص معلوم الحال بناوین مختلفه داده و می‌دهد و چه از املاک خالصه دولت را بلاعوض وجهه به بعضی داده و می‌دهد چه ضرر دارد یکمرتبه هم به استحقاق در مقابل خدمت انعام و پاداش داده باشد چون این خادم از حق‌شناسی و تشویقات نمایندگان ملت دام اقبالهم و اولیای امور کمال امیدواری را داشته و دارد با قوت قلب مبادرت به این عرض و پیشنهاد نمود تا از نتیجه مطلوبه عامه ملت ایران از یک چنین خسارت فوق الطاقه ابدی مستثنی گردیده، طبقات خدمت‌گذار ملت را امیدواری حاصل آید و در خاتمه عریضه باز هم جسارتاً تجدید مینماید که راه ترقی دادن و تعالی یک ملت مستحضر به همین رویه است و بس حال بسته به عقل اولیای دولت و ملت عظیمه خواهد بود زیاده بر این جسارت است.

محل مهر کاشف السلطنه

مقابله شد بسواد مطابق اصل است

[نشان تاج و شیر و خورشید]

مجلس شورای ملی

سواد دوست خط ارفع والا شاهزاده کاشف السلطنه زید اماله

مراسله سرکار واله در توضیح اقداماتی که در ترقی زراعت چای بعمل آورده‌اید واصل گردید البته خدمات سرکار مورد توجه و قدردانی بوده و خواهد بود ولی چون این قبیل امور بوسیله دولت باید اقدام شود لهذا شرح لازم بوزارت فوائد عامه نوشته و تأکید شد که نظریات دقیقه نموده و از نتیجه مجلس شورای ملی را مستحضر دارند.

۲۱ قوس نوشته شد

مجلس شورای ملی

قید ۴ هجری

تاریخ: برج شهر ۱۳ / ۱۳
عنوان یا امت: شهر: محل:
خطاب:

نمبره کتاب ثبت
کارتن ۱۲ / ۲۱ / ۱۳
دوسیه
نمبره های قبل
ضمیمه

این مراسله لایحه مراسله یا بتوسط که باید بصاحبش برسد

عنوان کاغذ: ...

اینکه کاروان در وضع آنکه کابینه در آن وقت در شهر آذربایجان و سایر...

آنکه مذکور است که در مورد آنکه بهر دو نفر بود که چون در شهر...

در این وقت که بر آنکه می نمودند از آنجا که وزارت فراموش کرده...

در آنکه در آن وقت که در آنجا که در آنجا که در آنجا که...

عبدالکریم...

جلس شورای ملی

سواد تجاریه کلاسیک
اداره محریه
نمبر ۳۹۰
مورخه ۳۱ شهریور ۱۳۰۸

حضور محترم شریف و کلمه مجلس شورای ملی

بر دوستی که قدم بیکم تری و عظمت نوکامه طریق کفر لغز او این بوده است که انجا حکمت خود را نسبت گذار و دست در هر توفیق و در غیب ناید و بر پا و مهر بر خدای تر از پرستم حلقه بر پا کردی

دین خرابه خاکنده هم اینج سینه در جمع کتب و مهر زنده در حکمت جواد عارضه در ج خط است
نبا بر این سینه عبوده بر خدا نیکنه این خادم در دست هر سال در روزنامه وزارت رفه و سیم نموده
مرد این حلقه کما شریح آن نیت در سیر زحمت با بر صفت جنگ و در دست خفیه شربت
آن روز افزون است تقدیم در بر صفت و حکمت کرده است و برابر تمام این خدمت بهترین
از سر عمر خود را بر پایه ستر صرف نموده است ستم بر آنچه از آنرا نیز خدمت از بر است که فقه
ایات کیدین از خریدی غایب ستر کرده ما را در صرف خود را برایت و همه این در دست
صحنه و کار ارات نوم جنگ بین اللانای بر شرفت نیر خدمت نیشد امر و نسبت برگ
ایران از ضرر در خریدی بر خیار گردید که در عجب ستم است اگر در سال ۱۹۲۰ که در
گذشته است ستم که یک عمیق و یازده هزار و نصد و پست است فرموده در ایران نیت
در دهنده کان و پانین تر، چهار لای نفر سید است و در صیغه، حد هر و متوسط آن را
حج ۵۵ گیمیم رده کند و کشید و کرده هزار و در است و دیگر کان عمده هم سه ستم در صحنه را
(۱۹۱۳۲۸)

گذاورم این دل کلمه در کید و اگر کید تمام جنگ و کید و در این صحنه و در این صحنه
بسیار کید با خدیو توفیق خانی در عین این خدمت داده بود
تقدیر بود این دل در صرف کید و کید تمام ستم و خدیو توفیق خانی در این صحنه و در این صحنه

پیغام بهارستان / ۲۵، ۱، ش ۳ / بهار ۱۳۸۸

مجلس شورای ملی

سواد علمیه لایحه بیستم
اداره ...
نمبر ...
مورخه ...

کثیر شریف خدمت در تصرف مصارف اولیه است تعدد نیز خادم نیست بلکه فاعل درستی
گردید و عدد و بر همه از طرف ادبی رجحان دولت در سایر جهات خدمت بر یک مرتبه
در جهت دایع گفته است و چون از منبده خدمتگذار و نیز منبده در کسب و کسب هم شده
میرانم که در مورد دولت در تمام مملکت ایران را از احتیاج صرفا بر می بردن
یا در در اولی او را نیز بهند شرط بر شرط است آینه در دادن با پیشتر بنا بر خدمت
گذشته را تقدیر فرمایید تا این رجحان ادارات نیز برشته شود و غنم را در خدمت دایع
خادم خارج است تهیه فرمایید نظر بر این جهت حرکت و پیشانی که به است برادر
نیت هر تعلق خاطر از مملکت را در دفع توقات بی جا نه بر آید حکم ملت و ایران
محمّد کن است استخوانی رجحان با شرفی سایر از خدمت را فراهم کرده تا بحال
است تا ناید در لایحه از خود مختصر و کار فرما دارد تا در خدمت ملت باشد این
چه کرد با پیشتر سلوک است تا در مملکت ما که رسید و چه از اعداد فایده حرکت را
در عرض و وجه به بعضی ما که رسید و چه ضرر دارد که بر همه هم استحقاق در سایر خدمت است
و با پیش ما که باشد همین نیز مملکت از حیث سناری و توفیقات تا ناید که آن خدمت است
و ادبی را از مملکت امید داری را که به دادر با قوت قلب مبارک است نیز حضرت میزبان بود

از این مملکت به خدمت است این از این مملکت است فوق الطاقه از مملکت است خدمت گذار
باید در مملکت و در مملکت نیز به هم که در مملکت در مملکت است
در مملکت به مملکت است خدمت مملکت مملکت است مملکت مملکت
مملکت مملکت مملکت مملکت مملکت مملکت مملکت مملکت مملکت مملکت

پیغام بهارستان / د ۲۰، س ۱۰، ش ۳ / بهار ۱۳۸۸

مجلس شورای ملی

قبول همه

تاریخ برج شهر
روز ۱۳ / ۱۳
میزان با امت : شهر
خطاب :

نمبره کتاب ثبت
کارتن
دوسیه
نمبره هالی لابل
ضمیمه

این مراسله لک چه مراسله یا توسط که باید تصاحبش ارسد

عنوان کاغذ

درارست هله فرایه علم و تاریخ

توسعه صنعت پرورش گاو شیری در ایران را به شرح زیر می نویسم
 شرحی می نویسم که گمانه اند که مردان که در آن شرکت با هم
 بنظر می رسد است بر آن موقوف است و در آن شرکت ۱۱ شعبه است

پرتال جامع علوم انسانی

دکتر گلشن